

32. Сецинский Е. Исторические сведения о приходах и церквах Подольской епархии. Ушицкий уезд / Е. Сецинский // Труды Подольского церковного историко-археологического общества / [под ред. прот. Е. Сецинского и Н. Яворовского / Николай Сецинский, Николай Яворовский]. – Каменец-Подольский, 1911. – Вып. 11. – С. 1–144.
33. Січинський В. Дерев'яні дзвіниці і церкви Галицької України XVI–XIX ст. / Володимир Січинський. – Львів, 1925. – 32 с.
34. Січинський В. Металеве виробництво // Січинський В. Нариси з історії української промисловости / Володимир Січинський. – Львів, 1936. – С. 83–98.
35. Січинський В. Дзвони / В. Січинський // Енциклопедія українознавства : словникова частина. – Львів, 1993. – [репринт. відтвор. вид. 1955–1984 рр.]. – Т. 2. – С. 508.
36. Теодорович Н. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии / Николай Теодорович. – Почаев, 1893. – Т. III : Уезды Кременецкий и Заславский. – 687 с.
37. Требник Митрополита Петра Могили. Київ, 1646. Фотопередрук Олекси Горбача / Український Католицький університет ім. Св. Климента папи. – Рим, 1988. – 1673 + III с.
38. Українські народні мелодії : в 11 т. / [збір. і зредагув. З. Лисько]. – Торонто ; Нью-Йорк, 1991.
39. Широцький К. Дзвін Сави Чалого / Кость Широцький // Записки НТШ. – 1911. – Т. CIV. – С. 174–176.
40. Церковні дзвони: Ювілейне видання з нагоди 130 літньої річниці заложення ліярні дзвонів Б-тів Фельчинських у Калуші і Л. Фельчинського і С-ки в Перемишлі. – Станіславів, 1938. – 48 с.

Обобщаются результаты исследований основоположников украинской campanологии, в частности тех, которые работали в эмиграции: В.Биднов, У.Самчук, В.Сичинский, В.Кармазин-Каковский и другие. Когда не все из написанного можно было опубликовать в Украине, они знакомили мир с достижениями ее колокольного искусства, служили национальной культуре. Работы исследователей, композиторов, писателей эмиграции и диаспоры обеспечили непрерывность его изучения.

Ключевые слова: колокола, звони, людвисарство, campanология, campanологи, эмиграция, научные источники, колокольная культура.

Are summarized the results of researches of founders of Ukrainian campanology from diaspora, such as: V.Bidnov, V.Sichinskiy, V.Karmazin-Kakovskiy, U.Samchuk etc. In time, when not all from written was possible to publish in Ukraine, they acquainted the world with acquisitions of it bellringing, served a national culture. Labours of research workers, composers, writers of diaspora, provided continuity in his study.

Key words: ringings, bellringing, lyudvisarstvo, campanology, campanologists, diaspora, scientific sources, bellringing culture.

УДК 78.022

ББК 85.310.712

Юрій Волощук

СТИЛЬ “WORLD MUSIC” У ВИКОНАВСЬКІЙ ТВОРЧОСТІ СКРИПАЛЯ ВАСИЛЯ ПОПАДЮКА (КАНАДА)

У статті досліджується виконавська діяльність скрипаля Василя Попадюка й інструментального ансамблю “Papa Duke” (Канада); аналізується специфіка втілення стилю “world music” у творчості колективу; вивчаються основні групи засобів музичної виразності, які характеризують їхній виконавський стиль.

Ключові слова: інструментальний ансамбль, фольклорна творчість, джаз, поп-музика, музичний стиль, виконавська творчість.

Період останньої третини ХХ – початку ХХІ століття характеризується осучасненням народновиконавського середовища та локальних фольклорних традицій, що виявляється в оновленні репертуару, структури мелосу, виконавської лексики, складу виконавців, інструментарію. Значну роль у цьому процесі відіграють сучасні інструментальні ансамблі, основною метою творчої діяльності яких є відродження, збереження та подальший розвиток національного фольклору.

Талановитий представник української діаспори Канади скрипаль-віртуоз Василь Попадюк – один із найяскравіших виконавців кінця ХХ – початку ХХІ століття, визначний пропагандист української інструментальної автентики, композитор, представник популярного в Західній Єв-

ропі й Америці стилю “world music”. У серпні 2009 року за значний внесок у розвиток українського музичного мистецтва та його популяризацію на світових сценах Указом Президента України В.Ющенка Василю Попадюку було присвоєно почесне звання “Заслужений артист України”.

Слід зауважити, що вивчення творчої діяльності сучасних інструментальних колективів на сьогоднішній день знайшло відображення в численних публікаціях музикознавців і фольклористів. Зокрема, серед українських дослідників, які працювали в цій царині, відзначимо Михайла Хая та Ігоря Мацієвського.

Одним із найактивніших дослідників народно-інструментальної творчості у взаємозв'язках із традиційним виконавством є видатний етномузиколог Ігор Мацієвський. Його вагомий науковий доробок присвячений теоретичним і методологічним проблемам традиційної інструментальної музики й так званих “вторинних форм” фольклору, музичним формам інструментальних композицій, жанровим угрупованням.

Не менш цінними в контексті нашого дослідження є й наукові студії Михайла Хая. Зокрема, його дисертаційне дослідження “Музично-інструментальна культура українців (фольклорна традиція)”, присвячене вивченню явищ традиційної інструментальної культури українців в історичному (засади становлення етноінструментознавчої школи), системно-етноорганологічному (опис інструментарію і структурно-типологічний розгляд музики, що на ньому виконується) та етноорганіфонічному (народно-виконавському) аспектах.

Головною тезою дослідження є те, що основою етнічного звукоідеалу в інструментальній традиції українців є традиційно усталені, хоча й істотно поруйновані стереотипи інтонаційно-стильового, жанрово-типологічного та виконавсько-інтерпретаційного мислення українців, збережені у свідомості народу на рівні цілком достатньому для їх науково-реконструктивного відтворення.

Класифікацію народних інструментальних ансамблів ХХ століття у всій різноманітності їх функціонування як єдиної системи наукового пізнання здійснює у своїх розвідках Лілія Пасічняк. Вона ж визначає роль і місце “троїстої музики” в народно-інструментальному мистецтві України, вивчає репертуар і жанри, виконувані цими колективами.

Однак на сьогодні немає досліджень, які б вивчали стиль виконання та репертуар скрипаля Василя Попадюка й інструментального ансамблю “Papa Duke” в аспекті виявлення синтезу традиційних форм фольклорної творчості з джазом, сучасною поп-музикою та академічним мистецтвом.

Дослідження взаємовпливу автентичного виконавства, поп-музики, джазу й академічного мистецтва на формування виконавського стилю “world music” у творчості одного з найталановитіших скрипалів західної української діаспори Василя Попадюка та його гурту “Papa Duke”, визначення місця гуцульської музики в репертуарі колективу, вивчення особливостей інструментального складу ансамблю – усе це визначає пріоритети й формує головні завдання наукового пошуку даної розвідки.

Народився Василь Попадюк у Львові 16 січня 1966 року в артистичній родині. У цьому ж році сім'я переїжджає до Києва, де й формувалися професійна майстерність і мистецькі вподобання майбутнього музиканта. Батько – теж Василь Попадюк – родом із с. Мишин Коломийського району Івано-Франківської області. Він – відомий в Україні та за її межами сопілкар, артист Державного академічного хору імені Верьовки, керівник ансамблю “Троїсті музики”. Мати – Світлана Попадюк – професійний хореограф. Виховуючись в артистичній родині, хлопець із чотирьох років почав навчатися гри на фортепіано, а вже із шести років узяв до рук скрипку, з якою не розлучається і донині.

Василь Попадюк здобув професійну музичну освіту: закінчив спеціалізовану музичну школу-інтернат імені Миколи Лисенка, відтак вступив до Київської консерваторії. Проте напружений графік концертів змусив його на останньому курсі перевестися на заочну форму навчання до Львівської консерваторії, яку він закінчив по класу скрипки.

1988 року Василь Попадюк переїжджає до Москви, де влаштовується на роботу в “Театр музики народів світу” під керівництвом Володимира Назарова. На той час театр був візитною карткою Радянського Союзу. У складі театру – найталановитіші представники всіх союзних республік і багатьох країн світу. Азербайджанці, вірмени, узбеки, молдавани, литовці, українці

та представники інших національностей учили один одного своєї музики. У колективі Василь опанував гру на десятиох музичних інструментах інших народів, удосконалював свою виконавську майстерність і музичний кругозір. Із цього приводу музикант розповідає: “Ось зараз я граю грецьку музику, і ніхто не вірить, що я українець, а не грек, бо важливо ще і відчувати національну музику. Цьому я навчився у Назарова” [10]. Саме в театрі Володимира Назарова вирили музичні та художньо-естетичні вподобання скрипаля, що стало основою для формування стилю “world music” у його виконавській творчості. “World music” – термін, що використовується сучасними музикознавцями для визначення різних жанрів і стилів, які не належать до традиційної західноєвропейської й американської популярної музики. Під це визначення попадає синтез не пов’язаних між собою мистецьких явищ: музики фламенко, тувинського горлового співу, індійської кіномузики, фольклору американських індіанців тощо. Популярність “world music” у другій половині 1990-х років спонукала композиторів і виконавців до використання різних етнічних елементів у популярній музиці. У виконавській творчості Василя Попадюка переплелися класична музика, гуцульський, циганський, румунський, угорський фольклор, популярна музика й джаз.

У 2003 році талановитий скрипаль створив свій власний гурт “Papa Duke”, до складу якого, крім нього, входять українці Віктор Хоменко (бас-гітара), Володимир Тірон (саксофон, сопілка, цимбали), Степан Фомін (рояль), угорець Френк Ботош (барабани) й еквадорець Девід Вест (гітара). У репертуарі колективу “Гуцульська фантазія” П.Терпелюка, латиноамериканське “Танго”, циганський “Романс”, романтичний твір Еніо Морріконе “Якось в Америці”, “Чардаш” К.Монті, “Жайворонок” Г.Дініку, “Трембіта” й “Елегія” В.Попадюка, танго “Гуцулка Ксеня” Я.Барнича, “Арабська ніч”, “Деся на Буковині”, “Справжній циган”, “Міф”, “У всьому світі” та багато інших композицій. Гурт Василя Попадюка успішно гастролює багатьма країнами світу, даючи близько ста концертів у рік, виступаючи на різноманітних фестивалях, зокрема, найпрестижнішому джаз-фестивалі в канадському місті Монреалі. Слід зазначити, що колектив неодноразово виступав із симфонічними оркестрами, а також такими відомими музикантами, як Хуліо Іглесіас, Ян Гіллан, Джеф Хілі.

Від початку існування інструментального ансамблю “Papa Duke” було випущено чотири компакт-диски, у яких представлені композиції різноманітних стильових напрямів у їх синтезі.

У 2008 році артист із гуртом “Papa Duke” приїхав із концертами в Україну. Зокрема, він дав ряд концертів у Львові, Тернополі, Івано-Франківську та інших містах. Так, оцінюючи один із таких виступів у Тернополі, кореспондентка однієї з газет пише: “Скрипаль-віртуоз Василь Попадюк та хлопці з його гурту “Papa Duke” наповал вразили тернопільську публіку своєю музикою під час концерту, що відбувся 14 травня у “Березолі”. Від початку й до кінця виступу вони тримали зал у приємному напруженні. Глядачі не стомлювалися аплодувати і вигукувати “Браво!” [7].

У подібній рецензії на концерт Попадюка у Львові зазначено: “Зал був заповнений, гості були в захваті від чудової музики. Кожна композиція відрзнялась своєю неповторністю та оригінальністю. А коли концертна програма добігла свого лаконічного завершення, гості почали аплодувати стоячи і неодноразово викликали скрипаля на біс” [8]. На цьому концерті прозвучали такі твори: “Якось в Америці” Еніо Морріконе, романс “Очі чорні” Є.Гребінки, танго “Гуцулка Ксеня” Я.Барнича, “Гуцульська фантазія” П.Терпелюка.

Аналізуючи творчість Василя Попадюка й інструментального ансамблю “Papa Duke”, виокремимо ряд особливостей, що характеризують колектив на сучасному етапі його еволюції і стають тенденційними в розвитку сучасного інструментально-ансамблевого музикування в країнах, де українська діаспора є достатньо численною й намагається зберігати та примножувати національні традиції.

Однією з таких специфічних рис, яка позитивно позначилася на розширенні й омолодженні слухачької аудиторії цінителів національного фольклору, є перехрещення та взаємопроникнення форм фольклорного, популярного й професійного мистецтва, що привело до створення на основі автентичних першоджерел високоякісних у художньому плані композицій, придатних для сценічного виконання й популяризації серед широких верств народу (в тому числі й серед молодіжної аудиторії). Ця особливість полягає у використанні різноманітного репертуару, який включає популярні твори романтичного стилю, джазові композиції, “сплав” автентичних мело-

дій різних націй та етнографічних груп. Так, вивчаючи жанровий спектр творчості колективу В.Попадюка, відзначимо, що митець найчастіше звертається до таких жанрів, як романс, фантазія, рапсодія, народний та естрадний танець (чардаш, танго). Дуже часто музикант творить свою музику, майстерно поєднуючи в одному творі гуцульські, румунські, молдавські, угорські народні мелодії та ритми.

Таке взаємопроникнення різноманітних стильових напрямів пов'язане із ще однією особливістю – використанням різноманітних комбінацій інструментів, не характерних ні для традиційних складів фольклорних ансамблів, ні для складів сучасних рок-груп. У цьому плані скрипаль В.Попадюк виявився експериментатором – він зумів вдало поєднати електронні (клавішні, гітара, бас-гітара), академічні (рояль, скрипка, кларнет), джазові (саксофон) та українські народні (цимбали, сопілка, бандура) інструменти. Такий сміливий симбіоз позначився на появі нових гармоній, цікавих тембральних знахідок, виникненні нових форм реалізації фольклорних творів. Інструментальний склад гурту митець міняє залежно від виконуваних творів. Наприклад, під час інтерпретації фольклорних жанрів звучать такі інструменти, як скрипка, цимбали, сопілка в поєднанні з електронним синтезатором, електрогітарою, бас-гітарою, барабанами. Виконання джазових композицій здійснюється за допомогою рояля, скрипки, саксофона, електрогітари, бас-гітари та барабанів. При виконанні популярних естрадних композицій музиканти беруть до рук скрипку, саксофон, електронний синтезатор, електрогітару, бас-гітару, ударні інструменти. Достатньо цікавим виявилось поєднання різноманітних інструментальних складів гурту “Papa Duke” із симфонічним оркестром.

Грунтовна музична освіта Василя Попадюка, досконале знання автентичної музики різних народів та етнографічних груп, глибоке оволодіння фольклорними виконавськими традиціями, прихильність до музичного стилю “world music” – усе це відобразилося на манері гри скрипаля, яка поєднує професійні прийоми й штрихи, фольклорні засоби музичної виразності, специфіку виконання популярної музики та джазу.

Так, під час виконання композицій, побудованих на використанні фольклорних елементів, у грі В.Попадюка спостерігаються такі специфічні прийоми, які умовно можна поділити на три основні групи: звуковисотна сфера виразності, штрихи, інші засоби музичної образності.

- Звуковисотне інтонування пов'язане з поширенням мікроінтервалів ($1/6$ і $1/8$ тону) в орнаментиці, що характерно для гуцульської, угорської, румунської народної інструментальної музики. Для творення такої інтонації скрипаль змушений переводити кисть лівої руки в специфічне положення (значне її прогинання) та здійснювати кистьові вібраційні рухи.
- Штрихова палітра характеризується широким арсеналом віртуозних штрихів: коротке детеше в середній і широке – у верхній частинах смичка в різноманітних темпових комбінаціях; одинарне та подвійне сотіє в дуже швидких темпах; спікато, стакато, рикошет.
- Інші засоби музичної образності. При виконанні фольклорних елементів вібрато виконує оздоблювальну функцію і споріднене з орнаментикою. У творах, побудованих на романтичних інтонаціях чи інтонаціях сучасної популярної музики, вібрато надзвичайно виразне, інтенсивне, надає звучанню певних барв, підкреслює відповідний емоційний настрій. Прийом глісандо в грі В.Попадюка часто має звуконаслідувальний характер (“Гуцульська фантазія” П.Терпелюка, “Трембіта” й “Елегія” В.Попадюка, “Десь на Буковині”). Творам романтичного характеру прийом глісандо надає сентиментальності. Притаманним є розповсюдження відкритих струн, що надає звучанню пронизливості й терпкості. Митець у своїх композиціях використовує також акордову техніку та техніку подвійних нот, віртуозні пасажі, контрастну динаміку. Про зв'язок виконавця з фольклорною інструментальною традицією свідчать такі специфічні особливості інтерпретації: використання мелізматики (форшлагі, трель, терцова трель), акцентів, пунктирного та синкопованого ритму.

Таким чином, вивчення творчої діяльності скрипаля Василя Попадюка й інструментального ансамблю “Papa Duke” засвідчує:

- Художньо-естетичні орієнтири та виконавський стиль митця сформувалися під час роботи в “Театрі музики народів світу” В.Назарова, де вивчалася й виконувалася традиційна інструментальна музика багатьох народів та етнографічних груп.

- Репертуар колективу В.Попадюка складається, як правило, з творів, у яких поєднуються різні стильові напрями: “нова фольклорна хвиля”, неоромантизм, джаз, поп-музика. Вплетення гуцульського, циганського, румунського й угорського фольклору в популярну музику свідчить про приналежність В.Попадюка до напрямку “world music”, який здобув популярність у світовому мистецтві із середини 1990-х років.
  - Найвизначніше місце в репертуарі ансамблю займає гуцульська музика (обробки народних мелодій і танців, фантазії, рапсодії, думки тощо). Відтворення народних інструментальних мелодій музикантами з професійною освітою через використання різноманітних засобів музичної виразності, притаманних академічному мистецтву, так званій електронній музиці та джазу, привело до нової якості автентичних першоджерел, нової форми їх реалізації.
1. Волошук Ю. І. Народно-професійне інструментальне виконавство як явище сучасної культури (на матеріалі творчості гуцульських скрипалів) / Ю. І. Волошук // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. праць: наук. записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне : РДГУ, 2007. – Вип. 12. – С. 76–80.
  2. Мацієвський І. Жанрові угруповання в традиційній українській інструментальній музиці / Мацієвський Ігор Михайлович. – Львів : ПНДЛМЕ ВМІ, 2000. – 26 с.
  3. Новійчук В. І. Народно-професійні зв'язки та тенденції розвитку фольклорних форм творчості / В. І. Новійчук // Українська художня культура : навчальний посібник. – К. : Либідь, 1996. – С. 314–331.
  4. Пасічник Л. Троїста музика в народно-інструментальному мистецтві України ХХ століття / Л. М. Пасічник // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – Вип. IV. – С. 133–144.
  5. Пасічник Л. Народно-інструментальний ансамбль в Україні ХХ століття: спроба типологічної класифікації / Л. М. Пасічник // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ : Плай, 2003. – Вип. V. – С. 108–116.
  6. Хай М. Й. Музично-інструментальна культура українців (фольклорна традиція) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мист. : спец. 17.00.03 “Музичне мистецтво” / М. Й. Хай. – К., 2007. – 40 с.
  7. Режим доступу: <http://20minut.ua/print/122436>.
  8. Режим доступу: <http://rosan.com.ua/group>.
  9. Режим доступу: <http://papaduke.com>.
  10. Режим доступу: <http://www.umoloda.kiev.ua/print/84/45/22686>.

В статті досліджується виконавська діяльність скрипака Василя Попадюка і інструментального ансамблю “Papa Duke” (Канада); аналізується специфіка втілення стилю “world music” в творчості колективу; вивчаються основні групи засобів музичної виразності, що характеризують їх виконавський стиль.

Ключевые слова: інструментальний ансамбль, фольклорне творчество, джаз, поп-музика, музичний стиль, виконавське творчество.

In the article is investigated the performing activity of the violinist Vasyl Popadyuk and tool ensemble “Papa Duke”; the specificity of an embodiment of style “world music” in creativity of collective is analyzed; the basic groups of means of musical expressiveness are studied which characterize them performing style.

Key words: tool ensemble, folklore creativity, jazz, pop, musical style, performing creativity.

УДК 781.6

ББК 85.310.71

Лариса Опарик

СПРОБА ІДЕНТИФІКАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОГО СТИЛЮ (В ДЗЕРКАЛІ ПІАНІСТИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЛЮБКИ КОЛЕССИ)

У статті розглядаються теоретичні аспекти національного музично-виконавського стилю. У світлі виконавського мистецтва видатної української піаністки Любки Колесси обґрунтовується ефективність комунікативного підходу як універсального методу дослідження національної специфіки індивідуального музично-виконавського стилю.